

GÎNDIREA INDEPENDENTĂ VERSUS STILUL DE GÎNDIRE ȘI ÎNVĂȚARE LA ADOLESCENȚII DIN MEDIUL ACADEMIC

Valentina BOTNARI, dr., conf. univ., UST botnari_valentina@yahoo.com

Elena ADAMENCO, licențiat în Științe ale Educației, adamencoelena@gmail.com

Abstract. În acest articol se argumentează impactul gândirii independente a studenților asupra stilului de gândire și a stilului preferențial de învățare; în baza argumentelor teoretice, precum și a datelor experimentale se scot în evidență particularitățile stilului de gândire și învățare incitate de gândirea independentă a studenților.

Abstract. The paper presents an analysis of the impact of teenager students' independent thinking on their preferred learning style. Based on theoretical arguments, as well as on experimental data, we emphasize the peculiarities of thinking and learning styles triggering students' independent thinking.

1. Aspecte teoretice

În contextul politicii educaționale actuale, când se pledează pentru educația de calitate, putem afirma că ia pondere tot mai mult perspectiva globală și viziunea de ansamblu asupra lucrurilor, legătura concisă dintre ceea ce înveți și ceea ce poți face cu cele învățate. Copiii trebuie instruiți să gândească independent, să navigheze prin multitudinea surselor de informare, să asimileze informația necesară, iar apoi să o utilizeze într-un format util lor, dar care nu contravine expectanțelor sociale. Cultivarea la personalitatea în formare a unei gândiri libere și a unor aptitudini personalizate de soluționare a problemelor ar constitui una dintre prerogativele Republicii Moldova, în strictă corespundere cu exigențele standardelor europene [1, p. 94].

Independența gândirii ca finalitate valorică poate fi dedusă și din obiectivele generale incluse în Codul Educației ce vizează formarea personalității **autonome** cu spirit de inițiativă, capabile de **autodezvoltare**, care posedă atât un sistem de competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, cât și **independența** de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate [12]. Or, independența intelectuală a unui individ se bazează anume pe independența gândirii și a rațiunii. A fi independent presupune, în acest context, a gândi de sine stătător, de a nu depinde de punctele de vedere și gândire ale altor persoane, a nu te lua după zvonuri, a genera soluții originale, a fi critic și obiectiv cu propriile idei [13].

În viziunea lui Sharon Presley, gândirea independentă reprezintă capacitatea umană de a gândi singur, ceea ce constă în procesul mental de [analiză](#) sau [evaluare](#) a [informației](#) (a nu se confunda cu gândirea critică, căreia îi sunt specifice doar aceste două operații), în vederea descoperirii unor noi metode de rezolvare, în capacitatea de a-ți formula original ideile, de a-ți apăra consecvent poziția [8].

Dat fiind faptul că gândirea independentă se axează pe experiența personală și se manifestă prin viziunea personalizată (pe care o putem identifica cu noțiunea de stil (mod, fel de a fi, de a acționa, de a se comporta)) asupra unei situații, putem conchide că gândirea independentă se manifestă în diferite arii praxilogice, cum ar fi stilul de gândire și, ca efect, stilul preferențial de învățare.

Stilul de gândire este un construct ce-și propune să surprindă legătura dintre două aspecte ale psihologiei individului, care au fost tratate separat: personalitatea individului și

intelectul său [6, p. 90]. Deși există mai multe clasificări ale stilurilor de gândire, viziunea lui Robert J. Sternberg este cea la care se apelează astăzi cel mai des. Potrivit acestei interpretări, stilul de gândire este o „modalitate preferată de a gândi”, un mod preferat de folosire a propriilor abilități cognitive [9].

Făcând o paralelă între guvernarea unei națiuni și auto-guvernarea mentală, Sternberg definește 13 stiluri de gândire, după cum urmează:

Funcțiile auto-guvernării mentale – legislativă, executivă și judiciară – duc la teoretizarea a trei stiluri de gândire: *legislativul, executivul și judiciarul*;

Formele auto-guvernării mentale – monarhică, ierarhică, oligarhică și anarhică – duc la teoretizarea a patru stiluri de gândire: *monarhicul, ierarhicul, oligarhicul, anarhicul*;

După nivelurile auto-guvernării mentale – se pot distinge în general nivele globale și locale ale guvernării unui stat – vom avea stiluri de gândire *global* și *local*;

După scopul auto-guvernării mentale – problemele unui stat sunt interne sau externe – deosebim un stil de gândire *intern* și altul *extern*;

După orientarea auto-guvernării mentale vom evidenția două stiluri de gândire: *conservator* și *progresist* [4, p. 54].

Stilul de învățare presupune ansamblul dispozițiilor personale, care influențează capacitatea elevului de a achiziționa informația, de a interacționa cu colegii și profesorii și de a participa la experiențele de învățare. Aceste dispoziții personale se concretizează în motivele, capacitățile perceptive, modalitățile de prelucrare a informației, în preferințele pentru o anumită modalitate senzorială, în relațiile sociale și caracteristicile mediului fizic [2, p. 232]. Adesea stilul de gândire și stilul de învățare sunt folosite ca sinonime. Trebuie precizat însă că stilul de gândire este definit ca fiind „modul preferat de percepere, reactualizare sau modul distinct de înțelegere, stocare, transformare și utilizare a informației”, iar stilul de învățare constă în „trăsăturile cognitive, afective și fiziologice ce servesc drept indicatori relativ stabili despre cum subiecții percep, interacționează și răspund mediului de învățare”, la care se adaugă și dimensiunile de personalitate în calitate de componentă a stilului de personalitate [5, p. 87].

Dat fiind faptul că gândirea independentă are la bază cunoașterea lumii prin propria experiență, iar stilul de gândire presupune modalitatea, la fel personalizată, de prelucrare a informației, considerăm relevantă pentru cercetarea noastră anume teoria privind stilurile de învățare a lui D. Kolb, care trimite, în esență, la învățarea pe baza experienței sau învățarea experiențială. Cele două maniere prin care indivizii acumulează experiența sunt: a) maniera directă (nemijlocită); b) maniera indirectă (abstractă) [7].

În baza acestor principii au fost identificate următoarele stiluri: *Stilul convergent*, *divergent*, *asimilator* și *acomodator* [7].

Argumentele expuse mai sus, ce vizează manifestarea gândirii independente în diferite arii praxiologice (stilul de gândire și învățare), ne-a condus spre înaintarea unor ipoteze operaționale, pe care ne propunem a le confirma sau infirma în cele ce urmează.

2. Aspecte practice

2.2. Obiective

1. Determinarea metodicii adecvate identificării gândirii independente, stilului de gândire și învățare la adolescenți.
2. Diagnosticarea gândirii independente, a stilului de gândire și învățare la adolescenții-studenți.
3. Identificarea unei corespondențe între gândirea independentă și stilul de gândire, precum și între stilul de gândire și stilul preferențial de învățare;

Ipoteze

H₁ Gândirea independentă incită la anumite stiluri de gândire.

H₂ Stilurile de gândire generate de gândirea independentă condiționează atare stiluri de învățare.

H₃ Gândirea independentă incită la anumite stiluri de învățare.

Subiecții

În cercetarea de față am utilizat rezultatele obținute în urma chestionării a 50 de adolescenți-studenți ai Facultății Pedagogie din cadrul Universității de Stat din Tiraspol. Vârsta subiecților este cuprinsă între 19 și 22 ani. Subiecții au fost selectați conform indicilor vârstei adolescente (16-24 ani), participarea fiind benevolă.

Instrumente

Problematica și ipotezele conturate mai sus ne-au determinat să optăm pentru următoarea metodologie de lucru:

1) Pentru măsurarea gândirii independente s-a utilizat chestionarul *Cât de independent în gândire sunteți (How independent thinking are you)* elaborat de dr. Beverly Potter. Chestionarul este compus din 8 scale (sinceritate, gândire critică, independență, valori, responsabilitate, asertivitate, toleranță religioasă, contestare a autorității) a câte 4 itemi, care oferă o imagine de ansamblu asupra aspectelor individuale antrenate în gândirea subiectului. Răspunsurile s-au dat pe o scală Likert cu 5 trepte, de la 1 la 5, unde „1” va fi „foarte rar” și „5” va fi „de obicei”. Valoarea scalelor s-a obținut prin sumarea punctajului de la fiecare item component al celor 8 scale. Astfel, valorile numerice obținute clasifică subiecții în trei nivele: Gânditori dependenți (alții gândesc pentru Dvs.); Potențiali gânditori independenți (Gânditor independent promițător); Gânditori independenți [11].

2) În vederea realizării celui de al treilea obiectiv și a confirmării H_1 , precum că gândirea independentă incită la anumite stiluri de gândire, a fost selectat și aplicat chestionarul privind stilurile de gândire Sternberg. Chestionarul este compus din 65 de întrebări, fiecărui stil îi corespund 5 întrebări, repetându-se cu o regularitate de 1 la 14. Răspunsurile s-au dat pe o scală Likert cu 6 trepte, de la 1 la 6, unde „1” va fi „dezacord foarte puternic” și „6” va fi „acord foarte puternic”. Astfel, acordarea unui punctaj maxim (6 puncte) la cele 5 întrebări caracteristice unui atare stil de gândire din cele 13 permite identificarea acestuia drept stil de gândire dominant [10].

3) Pentru a confirma H_2 și H_3 s-a utilizat inventarul privind stilul de învățare (D. Kolb – learning style inventory, 1976), care este o probă simplă de auto-descriere/evaluare, bazată pe teoria învățării experiențiale a lui D. Kolb. LSI este compus din nouă seturi a câte patru cuvinte fiecare. De ex., unul dintre seturile de patru cuvinte se referă la „*simțind, privind, gândind, făcând*”, care reflectă modurile de învățare CE, RO, AC și AE. Ordonarea cuvintelor din cadrul fiecărui set se efectuează atribuindu-i de la 4 puncte cuvântului ce caracterizează cel mai bine modul de învățare până la 1 punct cuvântului care caracterizează cel mai puțin modul preferat de învățare.

Rezultatul combinării celor patru moduri de bază ale învățării conduce la identificarea unuia dintre cele patru stiluri preferențiale de învățare: convergent, divergent, asimilator, acomodat [3].

Rezultate și interpretare

În cadrul H_1 , potrivit căreia gândirea independentă incită la anumite stiluri de gândire, variabila independentă este reprezentată de gândirea independentă a adolescenților și e măsurată pe o scală de tip nominal. În urma administrării chestionarului *Cât de*

independent în gândire sunteți cu scopul măsurării gândirii independente am obținut următoarele valori ilustrate în figura 1.

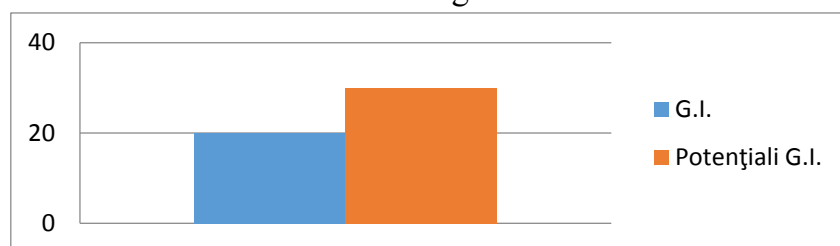

Fig. 1. Distribuția datelor privind gândirea independentă la studenți.

Prezența *gândirii independente* a fost înregistrată la 20 dintre respondenți (ceea ce constituie 40 % din întreg eșantionul supus cercetării), caracterizându-se printr-o abilitate de a gândi remarcabilă. Subiecții ce atestă o gândire independentă sunt buni la depistarea și evitarea înșelăciunilor.

Potențial pentru o gândire independentă a fost înregistrat la 30 dintre subiecții participanți în cadrul cercetării (60 %). Respondenții plasați la acest nivel manifestă abilități bune de gândire critică, însă uneori se mai conduc de stereotipuri și consultă experții și autoritățile în luarea unei decizii. Pentru acești subiecți este important să folosească abilitățile analitice în practica lor de zi cu zi [11].

Odată ce a fost verificată gândirea independentă la studenți, vom continua demersul experimental cu măsurarea celei de a doua variabile a primei ipoteze înaintate, și anume determinarea stilurilor de gândire.

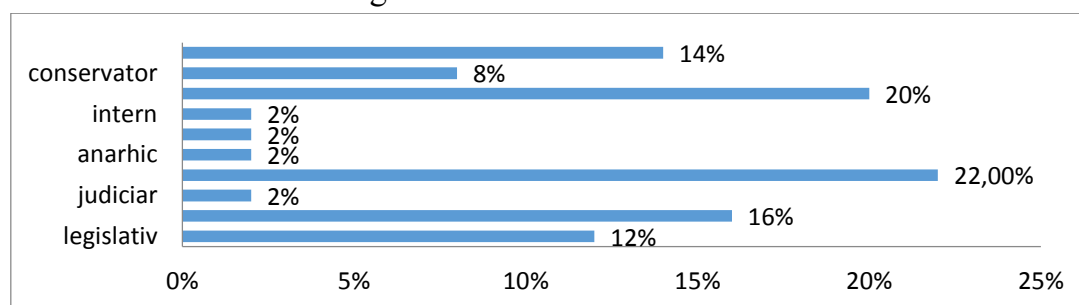

Fig. 2. Distribuția rezultatelor variabilei stil de gândire pe întreg eșantionul de subiecți (%)

Analizând datele obținute cu privire la stilul de gândire al studenților evidențiem că se atestă mai mult stilul ierarhic (la 22% din subiecții cercetați și stilul extern la 20,0% din aceștia). Stilul conservator este caracteristic pentru 8% dintre subiecți, stilul intern analogic, precum și stilul judiciar, global și anarhic – la câte 2% dintre respondenți. Astfel, constatăm că marea majoritate a studenților sunt predominant extrovertiți, dau întâietate problemelor în care trebuie să lucreze cu alți colegi; preferă să urmărească simultan mai multe scopuri, pe care le ierarhizează în funcție de importanță [10].

Pornind de la ipoteza lansată, propunem în continuare analiza datelor privind stilul de gândire al subiecților în funcție de prezența/absența gândirii independente.

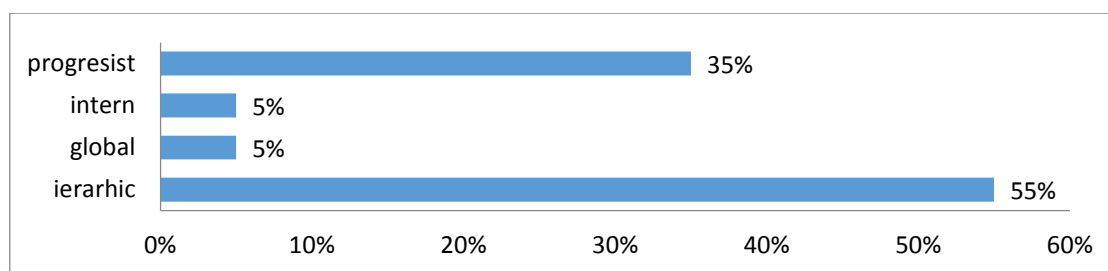

Fig. 3 Distribuția rezultatelor variabilei stilul de gândire la subiecții ce atestă gândire independentă (%)

Astfel, putem evidenția la studenții ce atestă o gândire independentă predominarea stilului ierarhic (55%), fiind urmat de stilul progresist (35%). Deci marea majoritate a subiecților-gânditori independenți preferă să urmărească simultan mai multe scopuri, pe care le ierarhizează în funcție de importanță, le place să treacă dincolo de regulile și procedurile existente, să exagereze schimbarea și de aceea preferă sarcinile ce implică noutate și ambiguitate. Evidențiem că doar un subiect preferă să abordeze subiecte largi și abstracte, se axează asupra relației și a structurii, sesizând cu dificultate părțile componente (stilul global); și doar un respondent tinde să fie introvertit, orientat spre sarcină, preferă sarcinile la care trebuie să lucreze singur (stilul intern) [10].

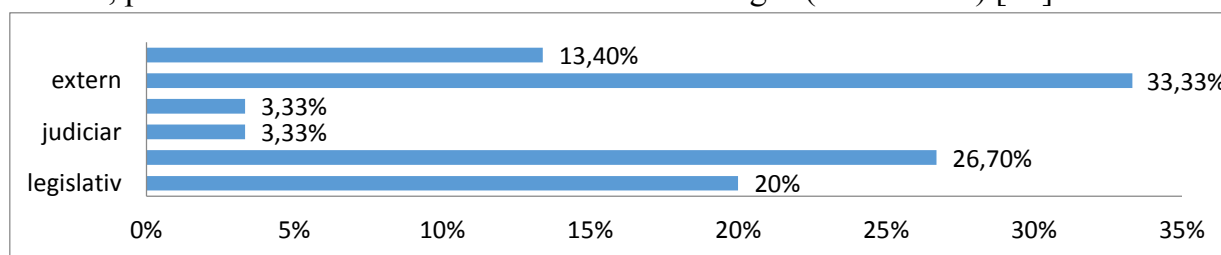

Fig. 4 Distribuția rezultatelor variabilei stilul de gândire la studenții ce atestă potențial pentru o gândire independentă (%)

În urma clasificării stilurilor de gândire după prezența sau absența gândirii independente, evidențiem că la studenții ce atestă potențial pentru o gândire independentă se manifestă stiluri de gândire total diferite de cele ale studenților ce posedă o gândire independentă. Datele obținute denotă că majoritatea subiecților potențiali gânditori independenți (33,33% și 26,70%) au înregistrat stilul de gândire extern și executiv, ceea ce se manifestă prin solicitarea problemelor la care trebuie să lucreze cu alți colegi, prin manifestarea gândirii colective, aceștia preferă să urmeze cu strictețe regulile prescrise de alții, în defavoarea experimentării [10].

Deci în baza datelor prezentate, putem conchide că ipoteza lansată de noi precum că gândirea independentă incită la anumite stiluri de gândire a fost demonstrată, dat fiind faptul că subiecții cu gândire independentă adoptă anumite stiluri de gândire (ierarhic, progresist, global, intern), stiluri care nu se atestă la subiecții cu potențial pentru gândire independentă, acestora fiindu-le caracteristic stilul conservator, executiv, extern, legislativ.

Prezentăm în continuare demersul experimental cu intenția de a confirma H_2 , potrivit căreia stilurile de gândire generate de gândirea independentă condiționează atare stiluri de

învățare. În acest scop s-a aplicat inventarul privind stilul de învățare D. Kolb, esența căruia s-a expus mai sus.

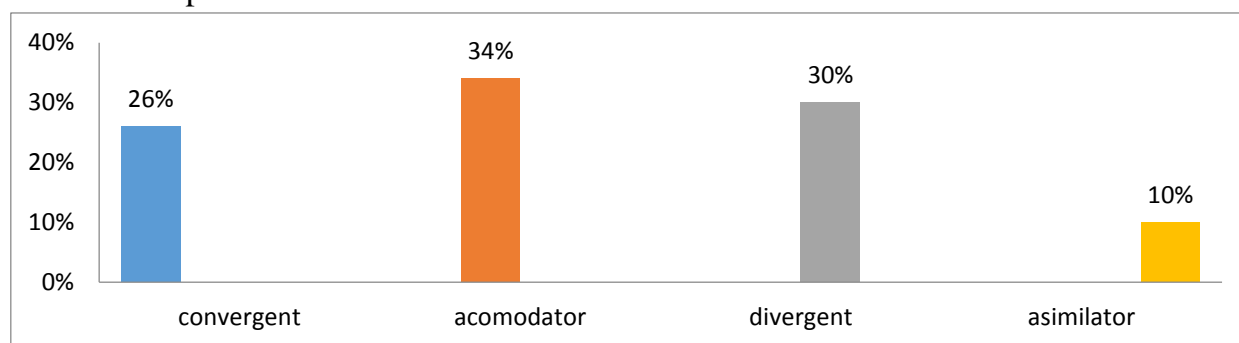

Fig.5. Distribuția datelor privind stilul preferențial de învățare pe întreg eșantionul de subiecți (%).

Analiza indicilor cantitativi obținuți ne permite să evidențiem că majoritatea subiecților chestionați preferă stilul de învățare acomodator (34%), fiind urmat de stilul de învățare divergent (30%). Stilul convergent este adoptat de 26% dintre respondenți, iar 10 % dintre subiecți preferă stilul asimilator. Astfel, la majoritatea subiecților, abilitățile de învățare dominante sunt experimentarea concretă și experimentarea activă (stilul acomodator), punctul forte al acestor persoane este acela de a acționa – realizând planuri și experimente – și de a se implica în noi experiențe (au fost numiți acomodatori pentru că tind să exceleze în acele situații în care cineva este obligat să se adapteze la circumstanțe specifice imediate). Pentru divergenți este caracteristică abilitatea imaginativă/imaginația, persoanele excelând în abilitatea de a vedea situațiile concrete din multiple perspective. Punctul forte al subiecților ce preferă stilul divergent constă în aplicarea practică a ideilor, modul de cunoaștere al acestei persoane este organizat astfel, încât prin raționamentul ipotetico-deductiv se poate concentra asupra unei probleme specifice. Stilul convergent a fost înregistrat la 12 % dintre subiecți, abilitățile de învățare dominante fiind conceptualizarea abstractă și experimentarea activă. Persoanele cu un astfel de stil par să se descurce mai bine în astfel de situații, cum ar fi testele convenționale de inteligență, unde există un singur răspuns corect sau o singură soluție la problemă. Stilul asimilator a fost atestat la 10 % dintre respondenți, abilitățile de învățare dominante sunt conceptualizarea abstractă și observarea reflexivă [3].

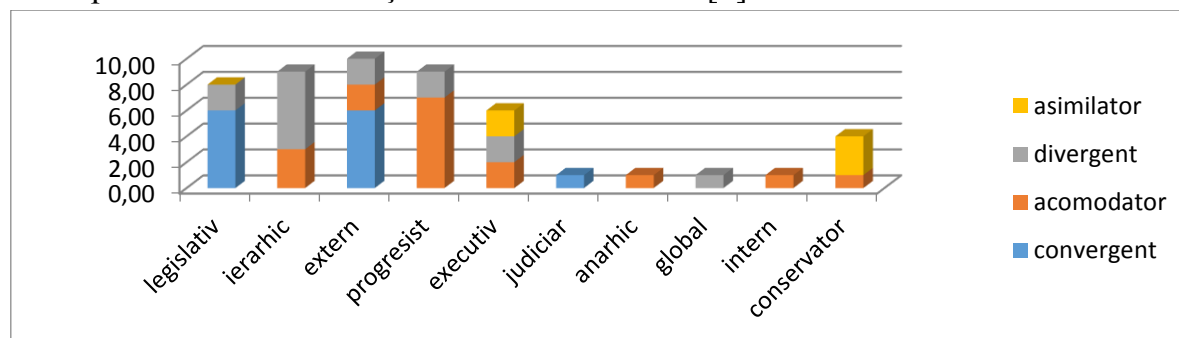

Fig. 6. Distribuția datelor privind stilul preferențial de învățare incitat de stilul de gândire.

Analizând datele ilustrate în figura de mai sus, observăm că subiecții ce au înregistrat un stil de gândire progresist, ierarhic, global și intern preferă stilul de învățare divergent (9

subiecți) și stilul de învățare acomodator (11 subiecți). E de menționat că aceste stiluri de învățare se regăsesc și la subiecții ce adoptă stilurile de gândire legislativ, extern, însă pe lângă aceste două stiluri apare și stilul de învățare convergent (13 subiecți). Pentru subiecții ce posedă un stil de gândire executiv le este caracteristic, pe lângă cele două stiluri de învățare: convergent și acomodator, și stilul asimilator (2 subiecți), stil de învățare caracteristic (3 subiecți), alături de stilul acomodator, și studenților posesanți ai unui stil de gândire conservator. În cazul subiecților cu stil de gândire judiciar și anarhic s-au înregistrat preferințe pentru stilul de învățare divergent și acomodator [3].

În concluzie, putem constata că ipoteza noastră s-a adeverit și stilul de gândire condiționează stilul de învățare.

În continuare ne propunem a verifica cea din urmă ipoteză H_3 , conform căreia gândirea independentă condiționează stilurile de învățare. Pentru măsurarea acestor variabile au fost aplicate chestionarul *How independent thinking are you* de B. Potter, ceea ce a avut drept scop măsurarea gândirii independente și *inventarul privind stilul de învățare D. Kolb*, pentru determinarea stilurilor de învățare.

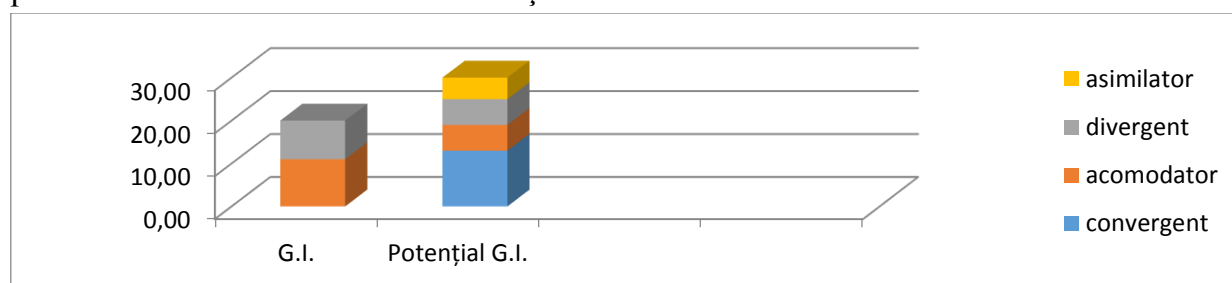

Fig.7. Distribuția datelor privind stilul preferențial de învățare vs. gândirea independentă a studenților

Din figura dată deducem că subiecții cu gândire independentă atestă preferințe pentru 2 stiluri de învățare: acomodator (11 subiecți) și divergent (9 subiecți). Prin urmare, studenții-gânditori independenți excelează în situații care reclamă generarea de idei, tind să își asume riscuri să rezolve problemele în maniera intuitivă a încercării și erorii, apelând mai degrabă la propria abilitate analitică decât la informațiile obținute de la alte persoane [3].

Subiecții cu potențial pentru gândire independentă înregistrează preferințe pentru stilul convergent (13 subiecți), stilul divergent (6 subiecți) și acomodator (6 subiecți), urmate de stilul asimilator (5 subiecți). Considerăm că la unii studenții cu gândire independentă s-au înregistrat aceleași stiluri de învățare ca și la studenții ce nu dovedesc gândire independentă, lucru explicat prin faptul că acești studenții atestă unele premise, disponibilități pentru exersarea gândirii independente. Prin urmare, studenții cu potențial pentru gândire independentă învață mai bine într-o orientare autoritară, sunt adeseori frustrați și beneficiază puțin dintr-o învățare prin descoperire, cum ar fi exercițiile și simulările, ceea ce demonstrează că ipoteza lansată a fost demonstrată.

Concluzii:

1. Gândirea independentă incită la anumite stiluri de gândire, iar subiecții acestui tip de gândire preferă strategii euristice de soluționare a problemelor, de cele mai multe ori

strategii originale, evitând stereotipizarea în rezolvarea problemelor și preferând raționamente divergente.

2. Stilul de gândire condiționează stilul de învățare. În acest sens, stilul de gândire progresist, ierarhic, global și intern provoacă apariția stilurilor de învățare acomodator și divergent, stilul de gândire extern reclamă stilurile de învățare acomodator, divergent, dar și convergent. Stilul legislativ condiționează doar apariția stilurilor de învățare convergent și divergent, iar stilurile de gândire executiv și conservator atestă, pe lângă celelalte modalități de învățare, și stilul de învățare asimilator.

3. Gândirea independentă condiționează stilul de învățare, datele experimentale demonstrând că studenții care gândesc independent înregistrează preferințe pentru stilurile de învățare acomodator și divergent, însă la studenții potențiali gânditori independenți se atestă, pe lângă stilul de învățare divergent și acomodator, preferințe pentru stilurile de învățare convergent și asimilator.

BIBLIOGRAFIE:

1. Botnari V., Adamenco E. Gândirea independentă a adolescentinilor: posibilități și expectanțe. În: Materialele conferinței științifico-metodice „Prerogativele învățământului preuniversitar și universitar în contextul societății bazate pe cunoaștere. Atelierul 1. „Școala superioară versus imperativele secolului XXI”. Vol. I, Chișinău:UST, 2014, p.93-98.
2. Cristea S. Dicționar de pedagogie. Chișinău: Litera, 2000. 398 p.
3. Inventarul privind stilurile de învățare după Kolb. În: Didactica Pro, nr 3 (17), 2001 p. 65.
4. Kramar M. Psihologia stilurilor de gândire și acțiune umană. Iași: Polirom, 2002. 184 p.
5. Linksman R. Învățarea rapidă. București: Teora, 2000. 150 p.
6. Zlate M. Psihologia mecanismelor cognitive. Iași: Polirom, 2004, p. 227
7. Kolb D. A., Fry R. Toward an applied theory of experiential learning. In: C. Cooper.London: Theories of Group Process, 1975.
8. Presley Sh. Ph.D., Executive Director, RIT. What is independent thinking? In: Ressource for independent thinking (vizitat pe 15. 06. 2015)
9. Sternberg R.J. Mental self-government: A theory of intellectual styles and their development. In: Human Development. 1998, nr 31, p 197-221.
10. Chestionarul pentru evaluarea stilurilor de gândire. În: http://www.psihoterapia.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=566&Itemid=339 (vizitat 29.01.2015)
11. Chestionarul pentru evaluarea gândirii independente. În: <http://www.docpotter.com/thifor-test.html> (vizitat pe 20. 01. 2015).
12. Codul educației al Republicii Moldova aprobat la 24. 11. 2014. În: <http://www.edu.md/ro/codul-educatiei/> (vizitat 07. 06. 2015).
13. Независимое Мышление. В: <http://www.zetatalk.com/russia/b68.htm>.